
**IMPACT VAN DE CORONAMAATREGELEN
OP KINDEREN, JONGEREN EN JONGVOLWASSENEN**

Sociale media

Gefragmenteerd onderzoek over digitalisering, schermtijd en digitale interacties maakt het moeilijk om algemene conclusies te trekken

INHOUD

1

**KWETSBARE PERSONEN
ERVAARDEN EXTRA DREPELS**

2

**SCHERMTIJD, ONLINE SOCIALE
INTERACTIES EN GEBRUIK SOCIALE
MEDIA NAMEN TOE**

3

**GEBRUIK SOCIALE MEDIA
GERELATEERD AAN RISICOVOL
GEDRAG**

LEGENDE

SYMBOLEN

aanbeveling

ontbrekende informatie

LEEFTIJD DOELGROEPEN

jonge kinderen

0-6 jaar

kinderen

6-12 jaar

jongeren

12-18 jaar

jongvolwassenen

18-25 jaar

volwassenen

18+

ACHTERGROND

Deze overzichtstudie brengt een brede waaier aan onderzoeken in kaart met betrekking tot de impact van de coronamaatregelen op (jonge) kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Aan de hand van een systematische verzameling van en oproep naar relevant onderzoek biedt deze overzichtstudie inzicht in de wisselwerking tussen de genomen coronamaatregelen en de leefwereld van personen tussen 0 en 25 jaar.

In totaal werden **964 onderzoeken** gescreend, waarvan **105 geaccepteerd** werden voor verdere analyse. Daarnaast werden 10 onderzoeken toegevoegd die gekend waren bij de onderzoekers. De systematische literatuurstudie liep van maart tot en met juni 2022.

KeKi en JOP organiseerden ook een **cocreatief kennisinitiatief**, IMPULS. We werkten samen met onderzoekers, beleidsmakers en praktijkmedewerkers aan een datavisualisatie over kinderen, jongeren, jongvolwassenen. Op IMPULS hebben we kennis verbonden, legden we overeenkomsten en verschillen bloot tussen de resultaten en inzichten en detecteerden we blinde vlekken.

De bevindingen worden verdeeld over verschillende thema's:

GEZONDHEID

SPECIFIEKE DOELGROEPEN

ONDERWIJS & WERK

WONEN EN BUURTBELEVING

SOCIALE MEDIA

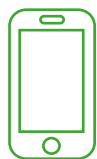
VRIJE TIJD

GEWELD & CONFLICT

Het is op basis van de huidige onderzoeksresultaten moeilijk om algemene conclusies te trekken over de impact van de coronamaatregelen op personen tussen 0 en 25 jaar. Bovendien blijft de langetermijnpact onduidelijk. Er moet hiervoor meer gevarieerd onderzoek gebeuren naar de coronamaatregelen.

Details over de onderzoeken staan in de voetnoten. Elk onderzoek kadert binnen een bepaalde context: de geldende coronamaatregelen, de bevroegde groep van (jonge) kinderen, jongeren en jongvolwassenen, de onderzoeksvraag en de gehanteerde methodologie. Het is belangrijk om aandacht te hebben voor de specificiteit van elk individueel onderzoek. Om die reden moeten vergelijkingen tussen onderzoeken met voorzichtigheid gelezen worden. Bij onduidelijkheid over de onderzoeksmethode, wordt dit aangegeven in de voetnoot met vierkante haakjes ([]).

Sociale media

Algemene uitspraken over digitalisering, schermtijd en digitale contacten zijn moeilijk te formuleren omdat onderzoek gefragmenteerd is en zich vaak specifiek op een bepaald deelthema toelegt. Het is duidelijk dat het leven zich meer digitaal afspeelde tijdens de pandemie. Er werd ingezet op digitalisering. Enerzijds boden de digitale interacties een alternatief voor fysieke contacten van kinderen, jongeren en jongvolwassenen, wat het welbevinden ten goede kwam. Anderzijds had het verhoogd gebruik van sociale media, volgens sommige onderzoeken, een negatief effect op het welbevinden. Daarnaast werd het gebruik van sociale media gerelateerd aan meer risicovol gedrag.

1

KWETSBARE PERSONEN ERVAARDEN EXTRA DREMPELS

De **versnelde digitalisering** van communicatie en sectoren, zoals het onderwijs, naar aanleiding van de coronapandemie zorgden voor extra drempels, in het bijzonder voor personen in kwetsbare situaties. Deze "**digitale kloof**" was ook reeds voor de coronapandemie een feit. In 2019 had 11% van de Vlaamse gezinnen geen toegang tot het internet. Ook onzekerheid en gebrek aan digitale vaardigheden hebben een impact op de toegang tot digitalisering. Het sluiten van publieke computerlokalen in het begin van de pandemie, beperkte de toegang tot digitale toestellen en internet. Deze zijn zeker belangrijk voor personen in kwetsbare situaties.¹

Jongeren ervaren schoolgerelateerde stress tijdens de coronapandemie. De leeromgeving thuis was een belangrijke voorspeller van deze stress. Jongeren die geen toegang hadden tot het noodzakelijke materiaal om voor school te werken, ervaren meer stress dan jongeren zonder materiële tekorten. Enkel materiële ondersteuning bleek echter onvoldoende om het afstandsonderwijs minder mentaal belastend te maken. Zo hadden kinderen die aangaven dat hun huis te druk is, 250% meer kans om teogenomen stress aan te geven.²

AFBAKENING

De effecten van de pandemie op onderwijs, worden apart besproken. Er is daarnaast ook sprake van digitalisering in de gezondheidszorg.

De bespreking hiervan is terug te vinden in het thema 'gezondheid'.

1- Malaika Brengman e.a., 'Post viraal naar een nieuw normaal', VUB Press, 2020. Methodologie: wordt niet uitdrukkelijk uitgewerkt. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 2020.

2- David De Coninck e.a., 'Distance Learning and School-Related Stress Among Belgian Adolescents During the COVID-19 Pandemic', 27/01/2022. Methode: Dataset #jongerenovercorona (44,030 kinderen en adolescenten) waaruit 6 items gerelateerd aan online leren uitgehaald werden, 3 items rond familie en 3 items rond peers. De dataset werd beperkt tot middelbaar onderwijs -> 16,163. Er werd een analytische statistische analyse uitgevoerd op de data. [gemakssteekproef]. Niet representatief. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: 11/05/2020-17/05/2020.

SCHERMTIJD BIJ JONGEREN

AANTAL UUR/DAG

1 - 5 U 65%

> 5 U 28%

BIJ 68% NAM DE
SCHERMTIJD TOE DOOR DE
CORONAPANDEMIE

2

SCHERMTIJD, ONLINE SOCIALE INTERACTIES EN GEBRUIK SOCIALE MEDIA NAMEN TOE

Uit een bevraging uit juni 2021 blijkt dat 65% van de jongeren gemiddeld 1 tot 5 uur **schermtijd** per dag had. 28% zat meer dan 5 uur per dag achter een scherm. Meisjes hadden meer schermtijd dan jongens. Hoe ouder de jongeren, hoe meer schermtijd. 68% gaf aan dat hun schermtijd toegenomen was door de coronapandemie. Afstandsonderwijs en verveling speelden hierbij een belangrijke rol.³ Een internationaal onderzoek in verschillende andere landen toont aan dat jonge kinderen tussen 8 en 36 maanden tijdens de coronapandemie al regelmatige dagelijkse schermtijd hadden. Ook jonge kinderen hadden meer schermtijd tijdens de lockdown dan voor de lockdown, hoewel ze geen afstandsonderwijs deden of online schoolwerk kregen. Hoe langer de lockdown duurde, hoe groter de stijging van de schermtijd was.

?

Het is voorlopig onduidelijk uit onderzoek of de trend van de stijgende schermtijd zich later in de pandemie, bijvoorbeeld bij minder afstandsonderwijs en online schoolverplichtingen, heeft verdergezet. Dit zou verder onderzocht moeten worden.

Dit valt voornamelijk te verklaren doordat ouders de zorg van hun kinderen moesten combineren met het thuiswerken. Jonge kinderen die minder gestegen schermtijd hadden tijdens de lockdown hadden een betere taalontwikkeling. Dit is echter slechts één onderzoek en de impact op de ontwikkeling van de gestegen schermtijd op jonge kinderen blijft voorlopig nog onduidelijk.⁴

Veel **sociale interacties** gebeurden **digitaal**. Uit een tijdsbestedingsonderzoek blijkt dat personen vanaf 12 jaar in het begin van de pandemie gemiddeld 4u16min per dag met iemand spraken via de telefoon of een videogesprek. Bij 12 tot 30-jarigen was dit gemiddeld 4u20 min per dag.⁵ Ook het gebruik van digitale media steeg bij 75% van de Belgische kinderen en jongeren. Dat is meer dan in andere Europese landen.⁶

3- Meetjesland, 'Rapport weldoeners: over de invloed van de coronacrisis op het welzijn van kinderen en jongeren uit het Meetjesland', niet gepubliceerd, juni 2021. Methode: online bevraging. Respondentengroep: leerlingen van het 6e leerjaar tot en met het 6e middelbaar. 58% vrouw, 76% ASO. 60% tussen 11 en 14. Respondentenaantal: 755. [gemakssteekproef], Representatief. Geografische scope: Meetjesland. Onderzoekperiode: Onderzoeksfase: mei-juli 2021. Bevraging: juni 2021

4- Christine Bergmann e.a., 'Young children's screen time during the first COVID-19 lockdown in 12 countries', 7/02/2022. Dit onderzoek is niet ontvankelijk volgens de zoekmethode toegepast, aangezien er geen data gebruikt is uit Vlaanderen.

5- Malaika Brengman e.a., 'Post viraal naar een nieuw normaal', VUB Press, 2020. Methodologie: wordt niet uitdrukkelijk uitgewerkt. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 2020.

6- Lisa Thorell e.a., 'Parental experiences of homeschooling during the COVID-19 pandemic: Differences between seven European countries and between children with and without mental health conditions', 7/01/2021. Methode: Een survey gericht aan ouders. Respondentengroep: ouders van kindertussen 5 en 19 jaar die thuisonderwijs volgen n.a.v. de coronapandemie met overrepresentatie van kinderen met een mentaal gezondheidsprobleem. Respondentenaantal: 6720 ouders van 7 landen, 508 ouders van België. Geografische scope: Europa (incl. België). Onderzoekperiode: 28/04/2020-21/06/2020.

7- Chelly Maes e.a., 'Adolescents' Use of Sexually Explicit Internet Material Over the Course of 2019–2020 in the Context of the COVID19 Pandemic: A Threewave Panel Study', Archives of Sexual Behaviour, 1/08/2021. Methode: Bevraging in januari 2020, juni 2020 en oktober 2020 totaal 522 respondenten ingesloten. Longitudinaal. Representatieve steekproef. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: 2019-2020.

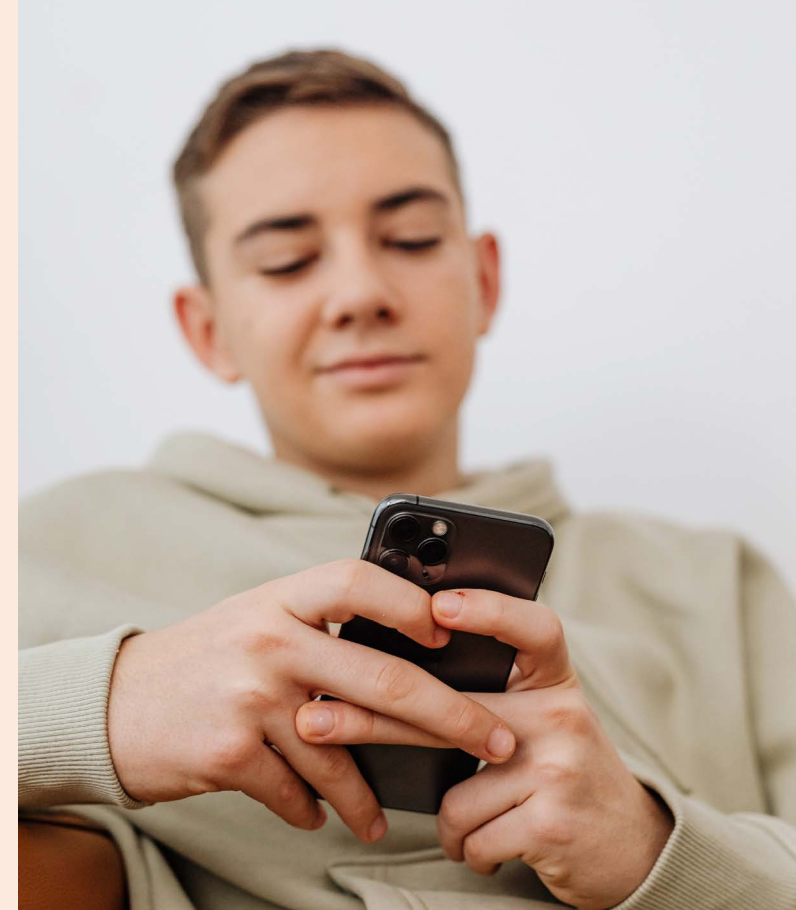
8- Chelly Maes e.a., 'Physically distant, virtually close: Adolescents' sexting behaviors during a strict lockdown period of the COVID-19 pandemic', Computers in Human Behavior, 28/09/2021. Methode: Online survey. Respondentengroep: Belgische adolescenten 12-18 jaar. Aantal respondenten: 543, 68% meisjes. Of the analytical sample, 87.1% was heterosexual, 6.6% was non-heterosexual and 6.3% did not know yet which sexual orientation they had. Based on the Belgian secondary school system division, 55.4% followed the first education level in which they were being prepared for college education, 38.3% followed the middle education level in which they were being taught primarily technical skills, and 5.7% followed the third education level leading to professions (e.g., baker), 0.6% did not know which education level they were in. Toevalssteekproef.

Er is een stijging in het **gebruik van seksueel expliciet internetmateriaal (SEIM)** bij jongeren tijdens de coronapandemie.⁷ Het geslacht en de sensatiegerichtheid van een persoon waren gerelateerd aan het gebruik van seksueel expliciet internetmateriaal voor de coronapandemie. Sensatiegerichtheid werd gemeten door het bevragen van bijvoorbeeld hoe graag de persoon nieuwe dingen ontdekt, zelfs als die daarvoor regels moet breken. Jongens en personen die gericht zijn op sensatie gebruikten vaker SEIM voor de coronapandemie. Enkel het geslacht voorspelde een stijging in het gebruik van SEIM tijdens de coronaperiode. Er was namelijk een sterke stijging van het SEIM-gebruik bij meisjes. Meisjes worden meer beïnvloed door hun *peers* bij het niet gebruiken van SEIM. Door de lockdown en de sociale isolatie hieraan verbonden, viel deze invloed (deels) weg. De meest voorkomende redenen om seksueel expliciet materiaal te gebruiken op het internet tijdens de strikte lockdownperiode waren seksuele opwindning, verveling en stress. Verveling en stress zijn problematische motivaties voor het gebruik van SEIM. Dit is vooral het geval bij jongens en personen met een hogere sensatiegerichtheid. Het gebruiken van SEIM om te ontdekken, uit nieuwsgierigheid of om te leren over seksueel gedrag is niet problematisch. Er moet echter aandacht zijn voor het feit dat de bevooroordeelde inhoud, zoals het niet gebruiken van voorbehoedsmiddelen, schadelijk kan zijn als er niet voldoende aandacht is voor seksuele opvoeding tijdens een pandemie.

De langetermijnpact van het afstandsonderwijs op de **seksuele opvoeding** van kinderen, jongeren en jongvolwassenen is onduidelijk.

Een ander onderzoek toont aan dat 2 op 5 van de jongeren **sexting** gebruikte tijdens de lockdownperiode voor seksuele opwindning en intieme behoeften. Bevestiging van leeftijdsgenoten kwam minder voor als motivatie voor het gebruik van sexting. Het gebruik van sexting werd in verschillende gradaties onderverdeeld. Het gebruik van de meest expliciete vorm van sexting, namelijk het versturen van inhoud waarin iemand iets seksueel doet, moet verder onder de aandacht komen in het onderwijs. Deze vorm van sexting werd gelinkt aan partnerdruk, weinig ouderlijke steun hebben, een laag zelfbeeld hebben en een meisje zijn.⁸

2 OP 5

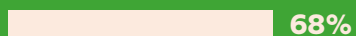
jongeren gebruikte **sexting** tijdens de lockdownperiode voor seksuele opwindning en intieme behoeften

GEBRUIK VAN SOCIALE MEDIA BIJ JONGEREN ⁹

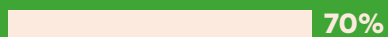
UIT VERVELING

OM CONTACT TE HOUDEN MET VRIENDEN

ALS ONTSPANNING

45%

van de kinderen gebruikte sociale media als belangrijke informatiebron over het coronavirus ¹²

Uit een bevraging in juni 2021 bleek dat 70% van de jongeren sociale media gebruikte als ontspanning, 61% uit verveling en 68% om contact te houden met vrienden. Hoe ouder de jongeren, hoe vaker ze sociale media gebruikten.⁹ Het gebruik van humor op sociale media droeg bij aan het welzijn van jongeren tijdens de eerste lockdown. Jongeren die sociale media gebruikten wanneer ze zich eenzaam voelden, hadden echter geen stijging van hun geluksgevoel.¹⁰

Uit onderzoek blijkt dat een verandering in het gebruik van sociale media door jongvolwassenen gelinkt was aan een slechter mentaal welbevinden.¹¹

?

Het onderzoek suggereert dat dit verklaard kan worden doordat jongvolwassenen die voor de pandemie weinig sociale media gebruikten, maar tijdens de pandemie vaak sociale media gebruikten, meer risico hadden op mentale gezondheidsproblemen. Dit moet verder worden onderzocht.¹¹

Sociale media is voor 45% van de kinderen een belangrijke informatiebron over het coronavirus.¹²

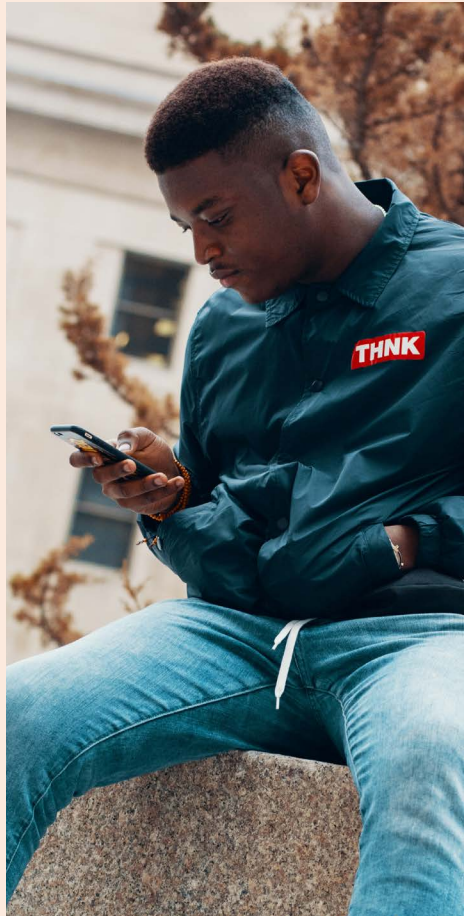
9- Meetjesland, 'Rapport weldoeners: over de invloed van de coronacrisis op het welzijn van kinderen en jongeren uit het Meetjesland', niet gepubliceerd, juni 2021. Methode: online bevraging. Respondentengroep: leerlingen van het 6e leerjaar tot en met het 6e middelbaar. 58% vrouw, 76% ASO. 60% tussen 11 en 14. Respondentenaantal: 755. [gemakssteekproef], Representatief. Geografische scope: Meetjesland. Onderzoekperiode: Onderzoeksfase: mei-juli 2021. Bevraging: juni 2021

10- Verolien Cauberghe e.a., 'How Adolescents Use Social Media to Cope with Feelings of Loneliness and Anxiety During COVID-19 Lockdown', 9/04/2021. Methode: Cross-sectional online bevraging. Respondentengroep: adolescenten uit België. Respondentenaantal: 2165. [gemakssteekproef]. Geografische scope: België (Vlaanderen). Onderzoekperiode: 16/04/2020 - 30/04/2020.

11- Eva Rens e.a., 'Mental Distress and Its Contributing Factors Among Young People During the First Wave of COVID-19: A Belgian Survey Study', 28/01/2021. Methode: Online survey waaruit een subsample werd genomen. Respondentengroep: personen tussen 16-25, 78% vrouw en 67% student. Respondentenaantal: 2008. Geen toevalssteekproef. Niet representatief. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 20/03/2020-3 weken later (3/4/2020).

12- Jasper Dhoore e.a., 'Children's worlds. Een internationale survey naar het welzijn van kinderen (COVID-19 supplement, 2021). Overzicht eerste resultaten', november 2021. Methode: Bevraging. Respondentengroep: Kinderen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar uit de 50 scholen die ook bevragd werden in 2018. Respondentenaantal: 2449. Representatief. Trendanalyse. Gestratificeerde toevalssteekproef. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: 2e semester schooljaar 2020-2021 (april-juni 2021).scope: België. Onderzoekperiode: 20/03/2020-3 weken later (3/4/2020).

Uit onderzoek blijkt dat het gebruik van sociale media en online seksueel gedrag zoals *sexting* voor jongeren werkten als een instrument om met gevoelens van eenzaamheid en stress om te gaan en om **zinvolle offline sociale interacties tijdelijk te vervangen**.¹³ Sociale media werd door kinderen ervaren als een goed alternatief om sociale contacten te onderhouden.¹⁴ Kinderen in een pleeggezin vonden alternatief contact met hun geboortelouder een goede oplossing wanneer fysiek contact niet mogelijk was door de coronamaatregelen.¹⁵ Studenten ervoeren sociale media als een middel om (mentale) steun te krijgen van gelijken.¹⁶ Ander onderzoek toont echter aan dat sociale media jongeren niet gelukkiger maakte wanneer ze het gebruiken uit eenzaamheid.¹⁷ Sommige onderzoeken wijzen op de **negatieve impact van sociale media op de mentale gezondheid**. Een onderzoek naar zelfmoordgedachten bij de volwassen bevolking tijdens de pandemie stelt dat regelmatige blootstelling aan sociale media geassocieerd was met mentale gezondheidsproblemen tijdens de pandemie.¹⁸

?

De invloed van sociale media en digitale interacties op het mentaal welbevinden doorheen de pandemie is onduidelijk.¹⁹ Er zou hierover meer onderzoek moeten gebeuren.²⁰

13- Chelly Maes e.a., 'Physically distant, virtually close: Adolescents' sexting behaviors during a strict lockdown period of the COVID-19 pandemic', *Computers in Human Behavior*, 28/09/2021. Methode: Online survey. Respondentengroep: Belgische adolescenten 12-18 jaar. Aantal respondenten: 543, 68% meisjes. Of the analytical sample, 87.1% was heterosexueel, 6.6% was non-heterosexueel en 6.3% did not know yet which sexual orientation they had. Based on the Belgian secondary school system division, 55.4% followed the first education level in which they were being prepared for college education, 38.3% followed the middle education level in which they were being taught primarily technical skills, and 5.7% followed the third education level leading to professions (e.g., baker), 0.6% did not know which education level they were in. Toevalssteekproef. En Verolien Cauberghe e.a., 'How Adolescents Use Social Media to Cope with Feelings of Loneliness and Anxiety During COVID-19 Lockdown', 9/04/2021. Methode: Cross-sectional online bevraging. Respondentengroep: adolescenten uit België. Respondentenaantal: 2165. [gemaksteekproef]. Geografische scope: België (Vlaanderen). Onderzoekperiode: 16/04/2020 - 30/04/2020. en Marta Kowal e.a., 'Who is the Most Stressed During the COVID-19 Pandemic? Data From 26 Countries and Areas', 29/09/2020. Methode: COVIDiSTRESS global survey. Respondentengroep: vrijwilligers die deelnemen aan de online survey. 64% is vrouw. Respondentenaantal: 53,524 online deelnemers. Sneeuwbalsteekproef. Geografische scope: 26 landen en regio's, inclusief België. Onderzoekperiode: 30/03/2020-6/04/2020.

14- Verolien Cauberghe e.a., 'Children's resilience during Covid-19 confinement: A child's perspective-Which general and media coping strategies are useful', *Journal of Community Psychology*, 27/09/2021. Methodologie: Online bevraging. Respondentengroep: Nederlandstalige Belgische kinderen tussen 9 en 13 jaar. Aantal respondenten: 667 [gemaksteekproef]. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: 31/4/2020 - 24/5/2020.

15- Camille Verheyden e.a., 'Psychosocial well-being of Flemish foster children residing in their foster homes during the COVID-19 lockdown', *Children and Youth Services Review*, 13/05/2022. Methodologie: Online survey. Respondentengroep: pleegouders met een pleegkind van min 2,5 jaar dat op het moment van de lockdown bij hen inwoont. Respondentenaantal: 888. Meestal moeders (68,5%). Niet representatief [gemaksteekproef]. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: 11/05/2020 - 4 weken later.

16,20 - Eva Rens e.a., 'Mental Distress and Its Contributing Factors Among Young People During the First Wave of COVID-19: A Belgian Survey Study', 28/01/2021. Methode: Online survey waaruit een subsample werd genomen. Respondentengroep: personen tussen 16-25, 78% vrouw en 67% student. Respondentenaantal: 2008. Geen toevalssteekproef. Niet representatief. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 20/03/2020-3 weken later (3/4/2020).

17- Verolien Cauberghe e.a., 'How Adolescents Use Social Media to Cope with Feelings of Loneliness and Anxiety During COVID-19 Lockdown', 9/04/2021. Methode: Cross-sectional online bevraging. Respondentengroep: adolescenten uit België. Respondentenaantal: 2165. [gemaksteekproef]. Geografische scope: België (Vlaanderen). Onderzoekperiode: 16/04/2020 - 30/04/2020.

18- Philip J. Schluter e.a., 'Patterns of Suicide Ideation Across Eight Countries in Four Continents During the COVID-19 Pandemic Era: Repeated Cross-sectional Study', 17/01/2022. Methode: Herhaalde online cross-sectionele studie (niet longitudinaal) via een bevraging. Respondentengroep: volwassenen die in één van de 8 landen wonen. Respondentenaantal: 17,833. Representatief. Quota steekproef. Geografische scope: 8 landen (Canada, the United States, England, Switzerland, Belgium, Hong Kong, Philippines, and New Zealand). Onderzoekperiode: Wave 1: 29/05/2020-12/06/2020, wave 2: 6-18/11/2021.

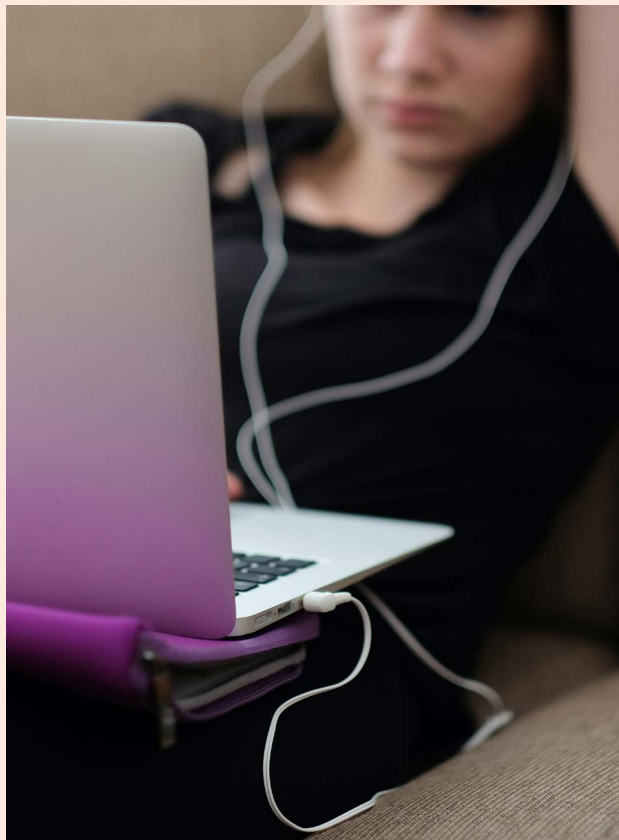
19- IMPULS evenement

3

3 GEBRUIK SOCIALE MEDIA GERELATEERD AAN RISICOVOL GEDRAG

Sociale media heeft volgens onderzoek ook een invloed op *lone actors* van **terrorisme**, zeker wat minderjarigen betreft. Minderjarigen hadden meer kans om online in aanraking te komen met extremistische propaganda. Er is bij OCAD een opvallende stijging van dossiers van minderjarigen in verband met terrorisme of extremisme-dreiging of radicalisering sinds de coronapandemie.²¹

Niet enkel het delen of 'posten' van, maar ook de blootstelling aan, socialemediaberichten tegen de overheid leidden tot meer **schendingen van de lockdownmaatregelen**. Het gedrag van *peers* op sociale media beïnvloedde risicovol gedrag tijdens de gezondheidspandemie, net omdat een negatieve houding tegenover de maatregelen dan de norm leek te zijn. Interacties op (sociale) media (blootstelling aan nieuwsberichten en sociale media berichten) die een eerder positieve houding tegenover de overheid bevatten, leidden dan weer tot minder schendingen van de lockdownmaatregelen wegens een negatieve houding ten aanzien van deze schendingen. Uit dit onderzoek blijkt dat de gebruiksfrequentie een invloed had: actieve mediagebruikers (die zelf berichten delen) stelden meer risicovol gedrag dan mensen die enkel passief media gebruikten (enkel kijken naar nieuwsberichten of socialemediaberichten).²²

21- OCAD, 'Connecting the dots', 10/05/2021. Methode: Niet uitgewerkt. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: Onduidelijk.

22- Ilse Vranken e.a., 'Television, news media, social media and adolescents' and young adults' violations of the COVID-19 lockdown measures: A prototype willingness model', 13/04/2022. - Methode: Cross-sectional study. Respondentengroep: 72% vrouw. Respondentenaantal: 859. Niet veralgemeenbaar. Zowel een representatieve steekproef, als een gemakssteekproef, als een sneeuwbalsteekproef. Geografische scope: Vlaanderen. Onderzoekperiode: Eerste lockdown: april - mei 2020.

AANBEVELINGEN

Op vlak van **digitalisering** zijn veel acties gericht op de toegang tot IT-materiaal en internet. OKAN-leerlingen en studenten en jongeren in begeleid wonen werden niet altijd voldoende bereikt. Bovendien volstond het voorzien van IT-materiaal voor een kind, jongere of jongvolwassene niet om de digitale kloof te dichten.²³ Blijf inzetten op het **verwerven van digitale vaardigheden**. Houd bij de verdere digitalisering van het onderwijs voldoende rekening met kinderen, jongeren en jongvolwassenen in kwetsbare situaties. Digitalisering kan echter ook tot inclusiever onderwijs leiden, als het op een goede manier aangepakt wordt.²⁴ Mediawijsheid als prioriteit binnen het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan kan hiertoe bijdragen.

Spoor het gebruik van **sociale media** door oudere kinderen, jongeren en jongvolwassenen aan om in contact te blijven met vrienden. Houd hierbij nog steeds de totale schermtijd in de gaten. Ook de ouderlijke controle op het sociale media-gebruik speelt een rol bij het positief gebruiken van sociale media.

Niettegenstaande mogelijke positieve effecten van sociale media en digitale interacties moet men blijven inzetten op mediawijsheid en het **kritisch omgaan** met sociale media. Belangrijk is om blijvend in te zetten op het herkennen van signalen van extremisme, complottheorieën en polarisering alsook de omgang met seksueel expliciet internet materiaal. De sociale media-bedrijven moeten de informatie uit onderzoek toepassen en verspreiden om de verspreiding van desinformatie via sociale media aan te pakken.

Zet in op verder onderzoek naar de langetermijnpact van de coronamaatregelen op het **sociale mediagebruik en digitale sociale interacties**. Onderneem onderzoek naar de impact van de coronamaatregelen op gaming. De positieve effecten van het sociale mediagebruik tijdens de coronapandemie moeten verder worden onderzocht.

Zet in op onderzoek naar de impact van **digitalisering en privacy** van personen tussen 0 en 25 jaar. Dit komt tot nu toe te weinig naar voor in onderzoek. Een rapport van Human Rights Watch over online onderwijs en privacy wijst erop dat de online leerplatformen de privacy van kinderen en jongeren in gevaar brengt voor doeleinden die geen verband houden met hun onderwijs.²⁵ Het is tot nu toe onduidelijk uit onderzoek of dit ook voor Vlaanderen geldt.

23- Malaika Brengman e.a., 'Post viral naar een nieuw normaal', VUB Press, 2020. Methodologie: wordt niet uitdrukkelijk uitgewerkt. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 2020

24- IMPULS evenement

25- Human Rights Watch, 'How dare they peep into my private life?', 25/05/2022. Dit rapport werd niet gevonden via de SLR en werd ook niet verder geanalyseerd.

DE IMPACT VAN DE CORONAMAATREGELEN

OP KINDEREN, JONGEREN EN JONGVOLWASSENEN:
EEN SYSTEMATISCHE LITERATUURSTUDIE

AUTEURS

Kenniscentrum Kinderrechten vzw (KeKi)

Jeugdonderzoeksplatform (JOP)

Dr. Susan Lagaert en Prof. Dr. Lieve Bradt,
Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, Universiteit,
verbonden aan het Jeugdonderzoeksplatform (JOP)

Met dank aan de deelnemers van het IMPULS evenement.

OPDRACHTGEVER

Departement Cultuur, Jeugd en Media

VORMGEVING

Eline Cornelissen - www.elinecornelissen.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Kenniscentrum Kinderrechten vzw (KeKi)
Kon. Maria Hendrikaplein 5/201
9000 GENT

© 2022, Kenniscentrum Kinderrechten en Jeugdonderzoeksplatform,
All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag veeleevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor educatieve, pedagogische en sociale doeleinden die geen commercieel oogmerk hebben, mag al het materiaal vrij gebruikt worden mits correcte bronvermelding van deze publicatie.

KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN VZW (KEKI)
– CHILDREN'S RIGHTS KNOWLEDGE CENTRE

info@keki.be

www.keki.be

[facebook.com/KeKivzw](https://www.facebook.com/KeKivzw)

twitter.com/kekivzw

[linkedin.com/company/kenniscentrumkinderrechten](https://www.linkedin.com/company/kenniscentrumkinderrechten)

JEUGDONDERZOEKSPLATFORM (JOP)

www.jeugdonderzoeksplatform.be

twitter.com/JOPonderzoek